

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2005/134

Karar Sayısı : 2009/3

Karar Günü : 8.1.2009

R.G. Tarih-Sayı :06.10.2009-27368

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Şırnak Sulh Hukuk Mahkemesi (E.2005/134, E.2005/135, E.2005/136, E.2005/137)

İTİRAZLARIN KONUSU: 1.7.2003 günlü, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 28. maddesinin üçüncü fıkrasının, Anayasa'nın 36. maddesine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

4915 sayılı Yasa'ya aykırı olarak avlandıkları ileri sürülen kişilere karşı açılan tazminat davalarında, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun itiraz konusu üçüncü fıkrayı da içeren 28. maddesi şöyledir:

'Bu Kanunla yasak edilen fiilleri işleyenler derhal avdan men edilir. Bunların bizatihi av suçunda kullandıkları suç vasıtaları, suç aletleri kime ait olursa olsun idarece zapt ve yetkili sulh ceza mahkemesince müsadere edilir. Canlı ve cansız av hayvanları da müsadere olunur.

Müsadere edilen silâhlar dışındaki suç alet ve ekipmanları ile suç vasıtaları ve cansız av hayvanları orman idaresince satılarak ücreti Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir. 20 nci madde gereğince zapt edilerek satılan ve emanete alınan bedeller ise, müsadere kararının kesinleşmesini müteakip Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir.

Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak avlanan, öldürülen veya yaralanan hayvanlar müsadere edilmiş olsa dahi talep halinde hükmolunacak tazminat av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden, zehirle avlanmalarda ise beş misli fazlasıyla hesaplanır ve tahsiline mahkemece karar verilir. Tahsil edilen para, Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir.'

B- Dayanılan Anayasa Kuralı

Başvuru kararında, Anayasa'nın 36. maddesine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Tülay TUĞCU, Haşım KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A.Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün katılımlarıyla 17.11.2005 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyalarda eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- BİRLEŞTİRME KARARLARI

4915 sayılı Yasa'nın 28. maddesinin üçüncü fıkrasının iptali istemiyle yapılan itiraz başvurularına ilişkin 2005/135, 2005/136 ve 2005/137 esas sayılı davaların, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2005/134 esas sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, birleştirilen davaların esaslarının kapatılmasına, esas incelemenin 2005/134 esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 17.11.2005 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralı ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Anlam ve Kapsam

4915 sayılı Yasa, sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi için av ve yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamları ile birlikte korunmaları, geliştirilmeleri, avlanmalarının kontrol altına alınması, avcılığın düzenlenmesi, av kaynaklarının milli ekonomi açısından faydalı olacak şekilde değerlendirilmesi amacına yönelik olarak çeşitli esaslar, önlemler, yasaklar ve yaptırımlar içermektedir.

Yasa'nın 'Avdan men etme, müsadere ve tazminat' alt başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrasında, bu Yasa'yla yasak edilen fiilleri işleyenlerin derhal avdan men edileceği, bunların bizzatı av suçunda kullandıkları suç vasıtaları ve aletlerinin kime ait olursa olsun idarece zapt ve yetkili sulh ceza mahkemesince müsadere edileceği, canlı ve cansız av hayvanlarının da müsadere olunacağı ve ikinci fıkrasında da, müsadere edilen silahlar dışındaki suç alet ve ekipmanları ile suç vasıtaları ve cansız av hayvanlarının orman idaresince satılarak ücretinin Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedileceği, 20. madde gereğince zapt edilerek satılan ve emanete alınan bedellerin ise, müsadere kararının kesinleşmesini müteakip Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedileceği belirtilmiştir.

Maddenin itiraz konusu üçüncü fıkrasında da bu Yasa hükümlerine aykırı olarak avlanan, öldürülen veya yaralanan hayvanlar müsadere edilmiş olsa dahi talep halinde hükmolunacak tazminatın av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden, zehirle avlanmalarda ise beş misli fazlasıyla hesaplanacağı ve tahsiline mahkemece karar verileceği, tahsil edilen paranın Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedileceği öngörülmüştür.

Kural, av hayvanlarının 4915 sayılı Yasa'ya aykırı olarak avlanması, öldürülmesi veya yaralanması halinde, bu hayvanlar müsadere edilmiş olsa dahi, Çevre ve Orman Bakanlığı'na tazminat talep etme hakkı vermektedir. Bu tazminatın borçlusu, anılan fiilleri gerçekleştirenlerdir. Kurala göre, Bakanlığın tazminat talebi üzerine mahkeme, tazminatı gerektiren fiilin gerçekleşmiş olduğu kanaatine ulaşırsa tazminata hükmedecek, aksi halde

tazminat istemini reddedecektir. Mahkeme hükmedeceği tazminat miktarını, av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden ve zehirle avlanmalarda ise beş misli fazlasıyla hesaplayarak tahsiline karar verecektir. Diğer bir deyişle mahkemenin tazminata hükmederken üzerinden hesaplama yapacağı değerler, av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerlerdir. Mahkemece verilen karar üzerine tahsil edilen para, Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilecektir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararlarında, itiraz konusu kuralda, henüz tazminat doğurucu olay gerçekleşmeden Bakanlığın genel bir düzenleme ile tazminat miktarlarını belirlemesinin ve fiil gerçekleştiğinde de, önceden belirlemiş olduğu bu tazminat miktarına hükmedilmesi için mahkemeye başvurmasının öngörüldüğü, tazminat miktarının mahkemece denetimine elverişli bir kıstas bulunmadığı, bu haliyle mahkemelerin onay makamı durumuna düşürüldüğü, idarenin tek taraflı olarak tazminat miktarını saptadığı ve bu tür davalarda idarenin neden bu miktarda tazminat talep ettiğini kanıtlamak zorunda olmadığı, yasak avlanma nedeniyle doğan zararın giderilmesinin zorunlu olduğu ancak mahkemelerin tazminat miktarını objektif esaslara uygun biçimde bilirkişi yardımıyla belirlemeleri gerektiği, oysa bu davalarda mahkemelerin bilinen muhakeme kurallarını uygulayamadıkları ve tazminatın miktarı konusunda onay makamı olmaktan öteye geçemedikleri, belirtilen nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olduğu ve iptali gerektiği ileri sürülmüştür.

Hak arama hürriyetini düzenleyen Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, *'Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.'* denilerek yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma, adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Buna göre, hak arama özgürlüğünün en önemli iki ögesini oluşturan, sav ve savunma haklarını kısıtlayacak, bu hakların eksiksiz kullanımını engelleyecek ve adil yargılanmaya engel olacak yasa kurallarının Anayasa'nın 36. maddesine aykırılık oluşturacağı tartışmasıdır.

Anayasa'nın 56. maddesinde de herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemenin Devletin ve vatandaşların ödevi olduğu belirtilmiştir. Av ve yaban hayvanları ve bunların doğal yaşam ortamları da bu madde çerçevesinde korunması ve geliştirilmesi gereken doğal kaynaklardır. 4915 sayılı Yasa'ya göre de av ve yaban hayvanlarını ve doğal yaşam ortamlarını koruma, geliştirme, bu konuda her türlü tedbiri alma ve uygulama, veri toplama, gerekli düzenlemeleri yapma yetkisi Çevre ve Orman Bakanlığı'na aittir.

İtiraz konusu kural, av hayvanlarının 4915 sayılı Yasa hükümlerine aykırı olarak avlanması, öldürülmesi ya da yaralanması halinde Bakanlığın tazminat talebinde bulunması üzerine mahkemenin tazminata doğrudan hükmetmesini zorunlu kılmamaktadır. Diğer bir anlatımla kural, mahkemenin, Yasa'ya aykırı olarak avlanma, öldürme veya yaralama fiilinin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda inceleme ve değerlendirme yapmasına engel değildir.

Yapılacak inceleme ve değerlendirme sonucunda anılan fiilin gerçekleşmiş olduğu kanaatine ulaşılması halinde mahkemece hükmolunacak tazminatın, bu alanda yetkili ve uzman olan Bakanlıkça av hayvanı türlerine göre tespit edilen değerler üzerinden, zehirle avlanmalarda ise beş misli fazlasıyla hesaplanarak tahsiline karar verilmesine ve tahsil edilen paranın Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilmesine ilişkin kural, olayın niteliğine, teknik boyutuna ve

Esas Sayısı : 2005/134
Karar Sayısı : 2009/3

av ve yaban hayatının dinamik ve değişken yapısına uygun olup kuralın hak arama özgürlüğünü, savunma hakkını sınırlayan ve adil yargılanma hakkını zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 36. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Fulya KANTARCIOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

VII- SONUÇ

1.7.2003 günlü, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 28. maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 8.1.2009 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN
Üye	Üye	Üye
A. Necmi ÖZLER	Serdar ÖZGÜLDÜR	Şevket APALAK
Üye	Üye	
Serruh KALELİ	Zehra Ayla PERKTAŞ	

KARŞIOY GEREKÇESİ

4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 'Avdan men etme müsadere ve tazminat' başlıklı 28. maddesinin itiraz konusu üçüncü fıkrasında, 'Bu kanun hükümlerine aykırı olarak avlanan, öldürülen veya yaralanan hayvanlar müsadere edilmiş olsa dahi talep halinde hükmolunacak tazminat av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden, zehirle avlanmalarda ise beş misli fazlasıyla hesaplanır ve tahsiline mahkemece karar verilir. Tahsil edilen para Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir' denilmektedir. Buna göre, 4915 sayılı Yasa'ya aykırı olarak hayvanların avlanması, öldürülmesi veya yaralanması halinde bu hayvanlar müsadere edilmiş olsa dahi idare (Çevre ve Orman Bakanlığı) önceden kendi tespit ettiği değerler üzerinden tazminat talep edebilecek bu tazminatın sadece tahsiline mahkeme karar verecektir. Tazminatın miktarıyla ilgili kişilere itiraz hakkı tanınmadığı gibi mahkemeye de takdir yetkisi verilmemiştir. Av ve yaban hayatının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesine yönelik tedbirler, esaslar ve yaptırımlar öngören Kara Avcılığı Kanunu'nda yer alan itiraz konusu kural ile belirlenen tazminatın, bu Yasa'ya aykırı olarak hayvanların avlanması, öldürülmesi ya da yaralanması sonucunda av ve yaban hayatında meydana gelen eksilmeden doğan zararın giderilmesine ve bu alanda yapılacak giderlerin bir kısmının zarar verenlerden karşılanmasına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin temel ilkelerinden biri 'belirlilik'tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuk güvenliği ile bağlantılı olup, bireyin kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilmesi ve davranışlarını buna göre ayarlayabilmesi için hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini önceden bilmesini gerektirir.

İtiraz konusu kuralla 4915 sayılı Yasa'ya aykırı olarak avlanan, öldürülen ya da yaralanan hayvanlar müsadere edilmiş olsalar dahi talep halinde hükmolunacak tazminatın av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden hesaplanması ve tahsiline mahkemece karar verilmesi öngörülmüş, ancak av hayvanı türlerine göre değer tespit edilirken Bakanlığın, avlanan, öldürülen ya da yaralanan hayvanın sayısı, avlanma bedeli, ülkemizde bulunduğu bölgeler, neslinin tükenmekte olup olmadığı, üreme durumu, av turizmi yönünden önemi ve avlanma ve pazar değeri, ekolojik sistemdeki yeri, gelecekteki durumu, yeniden yetiştirilip doğaya salınması için gerekli masraflar gibi somut ölçütlere yer verilmemiştir. Ayrıca, bu değerlerin, bir kez mi yoksa belirli dönemlerde yeniden mi tespit edileceği ve bunun zamanı belirsiz olup, bu konuda Bakanlığa keyfiliğe yol açabilecek şekilde, geniş, sınırsız ve ölçüsüz bir takdir yetkisi tanınmıştır.

Anayasa'nın 36. maddenin birinci fıkrasında, 'Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir' denilmiştir. 'Sav ve savunma hakkı', birbirini tamamlayan ve biri diğerinden ayrılmaz bir bütün oluşturan niteliğiyle hak arama özgürlüğünün temelidir.

İtiraz konusu kuralla, anılan tazminatın alacaklısı durumunda olan idareye av hayvanı türlerine göre tazminat değeri belirleme konusunda geniş ve belirsiz bir yetki verilmekte, hakim de hükmedilecek tazminat miktarının hesabında, Bakanlıkça takdire dayalı olarak belirlenen bu

Esas Sayısı : 2005/134
Karar Sayısı : 2009/3

değerlere bağı kılınmaktadır. Böylece, davalının itirazı olanaksız hale getirilerek savunma hakkı engellenmektedir.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 2 ve 38. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU